

Olga Tokarczuk

Poartă-ți plugul
peste oasele morților

Traducere din limba polonă și note
de Cristina Godun

POLIROM
2019

Cuprins

1. Si acum, atentie!.....	7
2. Autism testosteronic	24
3. Veşnica pomenire.....	41
4. 999 de morţi.....	51
5. O lumină în ploaie.....	67
6. Banalități și trivialități.....	87
7. Discurs adresat unui Pudel.....	102
8. Uranus în Leu.....	118
9. Lucrurile mari în lucrurile mici.....	141
10. Cărăbușul Stacojiu.....	153
11. Cântecul Liliecilor	166
12. Chupacabra.....	185
13. Vânătorul Nopții	198
14. Căderea	216
15. Sfântul Hubert	232
16. Fotografia	257
17. Fecioara.....	270
<i>Nota autoarei</i>	279

Prima oară am intrat în magazinul cu haine la mână a doua anul trecut, pe la sfârșitul toamnei. Eram înghețată și flămândă. Întunericul umed de noiembrie atârna deasupra orașului și oamenii trăgeau spre orice era cald și luminos.

De la intrare porneau niște traverse curate și colorate, care intrau printre umerașele cu haine aranjate în funcție de culori și nuanțe. Mirosea a bețișoare parfumate și era cald, aproape prea cald, datorită unor calorifere industriale mari de sub ferestre. Cândva aici fusese Cooperativa de Producție a Invalizilor, mărturie în acest sens fiind inscripția încă vizibilă pe unul dintre pereti. Într-un colț se vedea o plantă cățărătoare mare, o *Tetrastigma* uriasă, care, neîndoienic, crescuse prea mult pentru a mai fi ținută în apartamentul fostului proprietar și fusese adusă aici. Tulpinile ei puternice urcau pe pereti spre vitrinele magazinului. Interiorul era un amestec de cafenea socialistă, spălătorie chimică și magazin de închiriere a costumelor de carnaval. Iar în mijlocul tuturor lucrurilor – Veste Bună.

Eu am numit-o aşa. Numele fetei mi-a venit în minte insistent, de la sine. De la prima vedere. Insistent – e un cuvânt frumos și pătrunzător: când îl folosești, nici nu mai e nevoie de explicații suplimentare.

— Aș vrea o haină groasă, am spus timid, iar fata m-a privit cu ochii ei negri, inteligenți, sclipitori.

A dat din cap încurajator.

Așa că m-am îmbărbătat și am continuat:

— Să-mi țină de cald și să mă ferească de ploaie. Să nu fie ca toate celealte haine – gri sau neagră, ușor de confundat când o lași la garderobă. Și cu buzunare, cu multe buzunare cu fermoar, pentru chei, pentru gustările câinilor, pentru telefonul mobil, pentru acte. M-ar scuti să mai port geantă, care nu face altceva decât să-mi stânjenească mișcările.

Am spus toate astea dându-mi seama că, cerându-i ajutorul, mă las cu totul în mâinile ei.

— Cred că am ceva pentru dumneavoastră, a răspuns Veste Bună și m-a condus spre capătul acelui magazin lung ca un cârnat, unde era un stativ cu umerașe rotativ, plin cu haine.

A întins mâna fără ezitare și a scos o geacă de puf carmin splendidă.

— Cum vi se pare asta?

În ochii ei se reflectau suprafetele mari ale vitrinelor luminoase și ochii aceia străluceau cu o lumină curată, frumoasă.

Da, haina mi se potrivea ca o mănușă. M-am simțit ca un Animal căruia i-a fost înapoiată blana furată. În buzunar am găsit o scoică mică și am considerat că este un cadou propice de la fosta proprietară. Ca o urare: s-o portă sănătoasă.

Am mai cumpărat din magazin și mănuși, două perechi. Apoi am vrut să scormonesc într-un coș cu căciuli, dar am văzut la timp că în el zace languros o Pisică mare și neagră. Și alături, peste fulare, încă una identică, numai că mai mare. Am numit pisicile în minte Căciula și Fularul, chiar dacă după aceea de fiecare dată mi-a fost greu să le deosebesc. Pisicile negre ale Veștii Bune.

Vânzătoarea aceea mignonă, cu fizionomie manciuriană (și care purta pe cap o căciulă de blană artificială), mi-a făcut un ceai și a tras un scaun lângă sobița cu gaz, ca să mă încălzesc.

Și aşa a început prietenia noastră.

Când te uiți la unele persoane, simți o gheără în gât, iar ochii tăi se umplu de lacrimi de emoție. Ai impresia că

memoria lor celulară a păstrat în mai mare măsură inocența noastră de altădată, de parcă ar fi o ciudătenie a naturii, de parcă nu ar fi fost afectate de Căderea Omului. Poate sunt niște mesageri, ca slujitorii care îl găsesc pe prințul rătăcit, ce nu-și cunoaște stirpea, îi arată veșmintele pe care le purta în țara sa și îi reamintesc să se întoarcă acasă.

Și Veste Bună suferea de o boală. Foarte rară și stranie. Nu avea păr. Nici sprâncene, nici gene. Nu avusese nicio-dată, aşa se născuse. De vină sunt Genele sau Astrologia. Eu, bineînțeles, cred că Astrologia. Da, da, am verificat pe urmă lucrul acesta în Astrograma ei: Marte deficient în apropierea Ascendentului, pe partea casei a douăsprezecea, în opozиie cu Saturn în casa a șasea (un astfel de Marte naște, de asemenea, porniri ascunse și motivații secrete).

Așa că își picta cu dermatograful niște sprâncene frumos arcuite, iar pe pleoape, liniuțe delicate care imitau genele. Iluzia era desăvârșită. Pe cap purta întotdeauna turbane, căciuli, uneori și peruci, sau îl înfășura în basmale. Vara mă uitam uimită la brațele ei, lipsite cu desăvârșire de firele delicate de păr, mai deschise sau mai închise la culoare, pe care le avem cu toții.

Întotdeauna m-am întrebat de ce unii oameni ne plac și alții, nu. Și am pe această temă propria Teorie. Există o anumită formă de armonie ideală spre care corpul nostru tinde instinctiv. Alegem în alții acele trăsături care se apropie de idealul nostru. Scopul evoluției este pur estetic. Evoluția nu e interesată de adaptabilitate. Evoluția urmărește frumosul, atingerea unei expresii cât mai desăvârșite pentru fiecare formă.

Abia văzând-o pe Veste Bună, mi-am dat seama cât de respingătoare este de fapt pilozitatea noastră – sprânce-nele în mijlocul frunții, genele, părul țepos de pe cap, de la

subsuori și pubis. La ce ne folosește stigmatul ăsta pervers? Eu cred că în rai eram cu totii spâni. Goi și netezi.

Mi-a spus că s-a născut într-un sat de lângă Kłodzko, într-o familie numeroasă. Tatăl ei bea și a murit devreme. Mama îi era grav bolnavă. Suferea de depresii și a sfârșit într-un ospiciu, buimăcită de medicamente. Veste Bună s-a descurcat cum a putut. A luat bacalaureatul cu brio, dar nu și-a continuat studiile din lipsă de bani, ba chiar a rămas să se îngrijească de frații ei. A hotărât să strângă bani pentru studii, dar nu a reușit să-și găsească de lucru. În cele din urmă a angajat-o proprietara acelui lanț de magazine cu marfă la mâna a doua, dar banii câștigați s-au dovedit insuficienți, abia de reușea să trăiască din ei, iar studiile se îndepărtau tot mai mult cu fiecare an. Când nu avea clienți, ctea. Îi știam cărțile, pentru că le avea aranjate pe raft și le împrumuta clienților magazinului. Romane gotice și de groază, cu coperte uzate, cu un Liliac pe ele. Un călugăr pervers, o mână detașată de corp care ucide oameni, sicriu dezgropate din cimitir în urma unei inundații. Era limpede că lectura unor asemenea cărți îi întărea convingerea că nu trăim într-o lume chiar atât de rea și o ajuta să rămână optimistă.

Când am auzit povestea vieții ei, au început să-mi vină în minte tot soiul de întrebări care începeau cu „De ce nu...“, urmate de enumerarea lucrurilor pe care – în opinia mea – ar fi trebuit să le facă în situația ei. Buzele mi se pregăteau deja pentru acel „de ce“ impertinent și atunci mi-am mușcat limba.

Exact asta fac revistele *glossy*, iar eu am vrut să fiu pentru o clipă asemenea lor: ne spun ce nu am făcut, unde am eşuat, ce am ratat și, în cele din urmă, ne întorc împotriva propriei persoane, ne fac să ne disprețuim.

Aşa că nu i-am spus nimic. Poveştile de viaţă nu sunt subiect de discuţie. Ar trebui să le ascultă cu reverenţă şi, dacă poţi, să te revanşezi în acelaşi mod. Aşa că şi eu i-am relatat povestea vieţii mele şi am invitat-o la mine acasă, să le cunoască pe Fete. Aşa a început prietenia noastră.

M-am dus în numele ei la primărie, dar am aflat că pentru persoane ca ea nu se prevăd ajutoare sociale. Nu existau burse, nici alocaţii. Funcţionara de la primărie mi-a sugerat un credit la bancă. Un asemenea credit se achită abia după terminarea studiilor, când îţi găseşti un loc de muncă. Oferau, de asemenea, cursuri gratuite de calculator, croitorie şi aranjamente florale. Din păcate, numai pentru şomeri. Prin urmare, ar fi trebuit să-şi dea demisia ca să fie eligibilă.

M-am dus şi la bancă, unde am primit un teanc de formulare de completat. Un singur lucru era însă cel mai important – ca Veste Bună să-şi continue studiile. Şi eram sigură că în cele din urmă o să reuşească.

E plăcut în magazin la Veste Bună. Cel mai confortabil şi agreabil loc din tot oraşul. Se adună aici mame cu copii şi doamne în vîrstă ce merg spre cantina pensionarilor, unde mănâncă de prânz. Vine şi paznicul parcării, vin şi precupelele îngheţate de la piaţa din apropiere şi toţi primesc ceva cald de băut. S-ar putea spune că Veste Bună conduce aici o cafenea.

Azi urma să o aştept până închidea magazinul, pentru a merge împreună cu Visătorul în Cehia, la librăria unde se vindea Blake. Veste Bună aranja nişte eşarfe. Nu era foarte vorbăreată şi dacă totuşi spunea câte ceva, o făcea cu o voce pierită, aşa că trebuia să ciulesc urechile. Ultimii clienţi încă mai scormoneau printre umeraşe în căutarea unor chilipiruri. M-am întins pe scaun şi am închis ochii multumită.

— Ați auzit că în pădurile din Platou, acolo pe lângă dumneavoastră, au apărut vulpile? Albe și pufoase.

Am încremenit. Lângă mine? Am deschis ochii și l-am văzut pe Domnul cu Pudelul.

— Chipurile, tipul ăla bogat și cu nume caraghios a slobozit în pădure o parte din vulpile de la crescătoria lui, a spus, stând înaintea mea cu câteva perechi de pantaloni atârnate pe braț.

Pudelul mă privea cu un zâmbet canin: era limpede că mă recunoscuse.

— Mațe? l-am întrebat.

— Exact, a confirmat bărbatul, apoi s-a răsucit spre Veste Bună: Îmi puteți găsi niște pantaloni cu măsura opt-zeci în talie? Nimici nu poate da de urma lui Mațe, și-a continuat bătrânul povestea. A dispărut. A pierit fără urmă. Ca un ac în carul cu fân. Se zice că ar fi fugit cu amanta undeva în țările calde. Și, pentru că era avut, a reușit să-și ascundă bine urmele. Cică ar fi fost implicat în niște afaceri necurate.

Un bărbat Tânăr, ras în cap, care întrebăse de treninguri Nike sau Puma, iar acum scotocea printre umerașe, a vorbit aproape fără să deschidă gura:

— Nu în afaceri necurate, în mafie. Aducea ilegal haine de blană din Rusia și le depozita la crescătorie. Nu și-a reglat socotelile cu mafia rusă, aşa că s-a speriat și a spălat putina.

Subiectul ăsta m-a neliniștit. Am început să mă tem.

— Pudelul dumneavoastră e mascul sau femelă? l-am întrebat din politețe pe domnul respectiv, într-o tentativă disperată de a îndrepta discuția pe un făgaș mai puțin lugubru.

— A, Max al meu? E mascul, bineînțeles. Încă burlac, a râs el.